

Üdvözlés Mikszáth békáinak

Kiváló kollégám, Várkonyi Tibor lehangoló elmefuttatással lepte meg a 168 Óra június 3-i számának olvasóit. Ezt a cikket június 4-én írom, annak világos tudatában, Horn Gyula mindenképpen megköti egyezményét a Vatikánnal, mert a karaván akkor is halad, ha ugatnak a kuttyák. Erről tehát beszélni sem érdemes. Arra azonban hadd vesztegessenek néhány szót, hogy említett kollégám a kuttyák hangszalagjainak épségéért aggódva azt indítványozza nekik, hogy ne is ugassanak.

Várkonyi szerint a Szabad Demokraták Szövetsége joggal neheztelne, hogy Horn egyoldalúan és túlzottan kedvez az egyik egyháznak a többiek rovására, és hogy túlteszi magát „a huszadik század végén a szekularizáción, az egyház és az állam szétválasztásán”, vagyis a katolikus egyház érdekeit nemcsak a többi – „történelmi” és „nem történelmi” – egyház, hanem az állami, önkormányzati és civil szerveződések érdekei fölé is emeli. A szabaddemokratáknak szerinte abban is igazuk van, hogy túlzottan tartják a Vatikánnak biztosítandó vagyoni kárpótlás mértékét és ütemét, különösképpen az ország jelenlegi gazdasági helyzetében. Okkal kifogásolják továbbá, hogy Horn még a Szentszékekkel bonyolódó tárgyalás pusztán tényét is eltitkolta a koalíciós partner előtt. Az SZDSZ tehát minden fontos kérdésben indokoltan háborog, ámde „végzetes taktikai hibát is elkövetet” – ezek Várkonyi szavai –, ha harci módosítással, akaratlanul konfrontációt készít elő”. Torgyán és Lezsák, Gáspár Miklós és Kóvér László kórusban kommuniszták majd le az SZDSZ szónokait, és ez túl nagy ár volna az elvi hűségért, mely csak a párt törzsszavazóit boldogítaná.

Pártfétis, eszközfétis

Az SZDSZ-t azért csepegték eddig okkal és joggal egykori és megmaradt hívei, mert bele-szürkült, olykor bele is zúllott a kormányzásba, és koalíciós partnerének roppant érdekérvényesítési képességeitől, továbbá a frusztrált tiltakozó hálátlan szerepétől megijedve, regisztrált passzivitásba hátrált. Most arra intik, hogy ne álljon ki sarkalatos elvei mellett. Várkonyi azt kívánja a szabaddemokratáktól, hogy ne vesztik el arcukat, de ne is mutassák meg. Csak hogy mit ér az olyan arc, amelyik szabad szemmel nem látható? Várkonyi a „konfrontáció” szót nem is fogalomként, hanem mumusként használja, a kádári közélet erkölcsi tradíciójának szellemében: gondolj, amit akarsz, éld belső életed saját törvényeid szerint, de kerülj el a konfrontációt a konszenzus érdekében. A konszenzus szent és sérthetetlen, mert a társadalmi béke ezen alapul. A konszenzus megkívánja, hogy a pártfétist nyilvánosan senki meg ne sértse. Aki megsérti a pártfétist, az kívül helyezkedik az emberek közösségén. Az magára vessen, ha szétmarcangolja Kádár Apró Dögei (így ne-

vezték a kormányzatot 1956. november 4-e után).

A pártfétis helyébe újabban az egyházfétis lépett. Az „egyházellenes” megjelölést olyan elítélő tartalommal és „Feszítsd meg!”-es emócióval használják ma, mint a pártállam évtizedeiben a „pártellenes” kifejezést. Ennek az aktuálpolitikai nyomorúságon túlmutató, elvi okai is vannak. A megváltással kecsesítő pártok és egyházak abban az egyben hasonlítanak egymásra, hogy egyedül üdvözítő közvetítőnek tekintik magukat az abszolút igazság és az emberek között. Ha máshonnan nem, hát Dosztojevszkij Nagyinkvizitortól tudjuk, hogy a közvetítői szerepkör, tartós hatalmi pozícióban, fontosabbá válhat, mint az eszme, melynek közvetítésére vállalkozik. A pártfétis és minden rendű-rangú fundamentalizmusok hívei érdekeit Marx, Jehova, Allah és Jézus tanításai elé helyezik. Rossz korszakokban, amikor fanatikusan és hatalmi pozícióból képviselik a közvetítői szerepkört, a kritikai gondolkodás, a történelmi szereplők és események elfogulatlan megítélése megbocsáthatatlan bűnnek számít. Iránban például az egyházellenesség halvány gyanújáért, a mullahok bárminemű bírálatáért kínhalál jár. A vallásszabadság követelése olyan korokban, amikor a klérus világi hatalomra tör, az egyházak ellen is irányul, mert különös hangsúlyt helyez arra, hogy egyetlen egyház se vindikálhasson külön jogokat magának más egyházakkal vagy az ateistákkal vagy azokkal a hívőkkel szemben, akik közvetítő szervezetek megkerülésével ápolják kapcsolataikat istenükkel.

Amikor a parlament jobboldali szónokai egyházellenességgel vádolják a szabaddemokratákat, akkor abból az alaptételből indulnak ki, hogy az egyház bírálatá elve bűnös tevékenység. De melyik egyházé? Iványi Gábor tavaly májusban elmagyarázta Rádai Eszternek, és rajta keresztül a *Beszélt* olvasóinak, „hogy a »Krisztus teste« kitüntető címre csaknem minden egyház igényt tart, és természetesen nem szívesen érti bele a másik egyházat”. Akik minden egyház bírálatát amoralisnak nyilvánítják, azok egymástól sok szempontból eltérő, esetleg ellentétes értékek tabuá avatására vállalkoznak. Még abszurdabban járnak el, akik csak a nagy egyházak fölé terjesztik ki védőszárnyukat, hiszen Krisztus szavai szerint „ahol legalább ketten vagy hárman együtt vannak az én nevemben, ott vagyok köztük”.

A kárpótlás elve

Az egyházakkal – akárcsak bármilyen más történelmi képződménnyel – szemben csak az alakít ki értelmes magatartást, aki eszményeiket és tetteiket, társadalmi szerepüket a maga egyszeri, valóságos összefüggésében értékeli. Mai megítélésüknek nálunk abból kell kiindulnia, hogy milyen teljesítményt nyújtottak a Kádár-kor-

szakban és az átmenet éveiben. Nem hallgathatjuk el, még ha Torgyán Kóvér Hegedüsei elhúznák is a nótánkat érte, hogy a „történelmi” egyházak ma részt vesznek abban az országos értelmiségi vetélkedőben, melynek célja a kádárizmus idején beszakadt politikai-erkölcsi szűzhártyák bestopplása és visszaillesztése. Ezért volt a katolikus egyház egyik első követelése 1989 után, hogy hadd titkolhassa el spiclijeit. Ezért csapja ki a református Hegedűs Lóránt nyájait a MIÉP legelőire.

A „történelmi” egyházak szokványos antikommunizmussal leplezik, hogy nyíltan részt vállaltak a Kádár-féle közmegegyezésben. A konfrontáció elkerülése érdekében támogatták azokat a fiataloknak az üldöztetését, akik vallási okból nem akartak fegyvert ragadni. Helyeselték a be nem hódoló kis egyházak állami elnyomását, és kivették mosolygós részüket az állami rítusokból. A lakosság persze érzékelte ezt, és az ateista nevelés, továbbá a technikai-tervezett tudományos szemlélet terjeszkedésén kívül ez is nagymértékben hozzájárult ahhoz, hogy sokkal gyéresebb és vékonyabb szállakkal kötődik az egyházakhoz, mint a világháború előtt.

Horn Gyula és a Vatikán egyezsége gyakorlatilag semmizse nyilvánítaná az országunkban végbement világnézeti változásokat. Előbb a katolikus, aztán várhatóan a többi „történelmi” egyház is abba a helyzetbe kerül, hogy megsarcolhatja a lakosságot, függetlenül attól, hogy ez mennyiben óhajt részt venni az egyházak által felkínált hitéletben. Az egyházi iskolák például nemcsak az alapítványi iskoláknál kerülnek előnyösebb helyzetbe, hanem az önkormányzati tanintézeteknél is. Az önkormányzat, ha takarékoskodnia kell, elsősorban az iskoláin és a kórházain takarékoskodhat. Meg is teszi majd, kényszerből, ha pénzügyi okokból amúgy sem tud lépést tartani az egyházi oktatással.

A *Beszélt* már említett számában Ruff Tibor felhívta a figyelmet arra, „hogy a kárpótlás elvének kidolgozásakor a II. világháború előtti katolikus országot és az egyház abban betöltött szerepét tekintették kiindulópontnak. Ezzel szemben nagyon súlyos ellenvetéseket lehet tenni. A Horthy-rendszerben a katolikus egyház feudális alapokon álló félfasiszta-féldemokratikus egyházpolitikát folytatott, melyet már akkor is csak diktatórikus eszközökkel lehetett fenntartani. Kiméltlenül üldözték és elfojtották a kisegyházakat és minden keresztény reformtörekvést, amelyek éppen emiatt nem is tehetek szert most visszaigényelhető vagyonra.” A felháborítónak bőkezű kárpótlás tehát nemcsak a mai Magyarország állapotainak nem felel meg, hanem egy gyászos emlékü történelmi anakronizmust is rehabilitál. Érdekes, hogy ez a költségvetésre mért csapás a pénzügyminisztert – aki egyébként értesüléseim sze-

rint éppoly kevéssé tudott a miniszterelnök tárgyalásairól, mint a szintén erősen érdekelt művelődési vagy a külügyminiszter – eddig még nem készítette tiltakozásra, pedig a szakszervezetek és tárcák jóval szerényebb igényeinek hallatára – gyakran bizonyára jó okkal – látványosan a szívéhez szokott kapni. De szép volna, ha e cikk megjelenéséig meglepne legalább egy elstutogott „Na de Gyula, kérlek, ne izélj már”-ral.

A behódolás

Amikor a benzin árba beépítik az Útlatot, akkor úgy okoskodnak, hogy azoknak kell elsősorban állniuk az utak fenntartásának és az úthálózat ki-szélesítésének költségeit, akik használják az utakat. Miért nem érvényesül ugyanez a logika az egyházak árának meghatározásakor is? Ha jelentősen több anyagi eszközt bocsátunk a rendelkezésükre, mint amennyit tényleges támogatottságuk indokol, akkor ezzel hatalmi pozícióba segítjük őket. Olyan befolyáshoz jutnak így, mely szakadatlanul gáncsolja és buktatja az állam és az egyházak szétválasztásának polgári alapelvét.

Iványi Gábor már említett interjújában kifejtette, hogy a Vatikánnal szerződő állam nem a vallásszabadság biztosítását tartja szem előtt, hanem „behódolást”, „annak a szent célnak az érdekében, hogy népe tanítvánnyá legyen”, vagyis hogy az egyház céljai megvalósulhassanak az adott állam keretein belül. Iványi még azt is hozzátette ehhez, hogy „rosszszisztemű vagy tudatlan” az az államvezetőség, amelyik ezt nem veszi figyelembe vagy nem veszi tudomásul. Horn Gyula feltételezhető motívumai sajnos alapot adnak arra a gyanúra, hogy az Iványi által alkalmazott jelzők közé illesztett „vagy” az ő esetében „és”-sel helyettesítendő. Titkosított, lihegő buzgalomával taktikai hoci-nesze árúvá degradálja a polgári és szocialista gondolkodás közös vívmányát: az államnak és polgárainak emancipációját az egyházak hatalmától. Ezért ingerelt fel annyira Várkonyi Tibor önfeladásra buzdító tanácsa. Micsoda naivitásra vall az a feltételezés, hogy a klerikális érzületű választók a szabaddemokratákra szavaznak majd, ha ezek most befogják a szájukat! Még Horn Gyulára sem fognak szavazni, bárhogy hajbókol a pápa előtt. Megalázó indítványnak tartom, hogy valamely politikai párt azért térjen ki egy az ország jövője és a saját eszmerendszer szempontjából egyaránt döntően fontos konfliktus elől, mert különben újabb mocsokáradat zúdul rá a megszokott szájakból. De hiszen mocsokolódási célra ezeknek a szájaknak ok sem kell. Különben is Ady Endre, ez a preliberálbolshevik 1902-ben választott már a hablatyolásaikra: „Bömbölhet hát nyugodtan a klerikális ágyú. Aki élni, dolgozni és haladni akar ezért az országért, büszkén viseli a *kozmpolita* címet, amit klerikális nacionalisták adnak neki.” (Kurziválás Adytól – E. I.) Továbbá: „Ha valamikor csakugyan lesz ebből az országból valami, ezeknek a kozmpolitikáknak köszönheti, nem pedig a süjtásos, félig Ázsiában élő, a nyers hús és a lótej dáiális korán rágódó zsidópüfő-lő s frázisgyártó hazaffyaknak...” Várkonyi Tibor persze mondhatná erre, hogy Ady Endre nem politikai párt, neki nem volt veszténivalója. Szerintem a Szabad Demokraták Szövetségének nincs veszténivalója, mert petyhüdt regnációjával elvesztett már mindent, amit elveszthetett. „Értsék meg már jóhiszeműen opportunus barátaink, hogy kis nemzetnek még lélegzetet vennie is *radikálisan* kell.” (Kurziválás Adytól – E. I.) Defenzívába szorult pártok is csak radikálisan lélegezhetnek, különösképpen, ha igazuk van. Ha Várkonyira hallgatunk Ady helyett, akkor parancsoljunk csendet magunkra, és üdvözlő beszédünket fogalmazgatva fűljünk, hogy mikor zendülnek fel, mint a *Különös házasság* végén, Mikszáth békái a közeli mocsarakban: „Urrak a papok! Urrak a papok!”

ne? De igen!

a családon belüli erőszakról

a megaláztott, erőszakot elszenvedett emelére, a méltányos bánásmódra. Emberi es, amelyek segítik az érintettek jog- és értesítő képességeit, megismertetik velük jogaikat. Komoly megelőző munkára van a családban, ahol az alapvető érzelmi és mintát tanulják. A felnőtt áldozatok közolyan családból kerülnek ki, amelyben az mindennapi élet természetes velejárója a s, a megtorlás rendszeres. Olyan intézménzsükség van, amelyek figyelemmel kísérik a esítés feltételeit, azt, hogy a törvényes szan biztosított jogok a gyakorlatban is megak. Az állampolgári jogok országgyűlési olgál erre. Abban pedig, hogy az érintettek aikat eljuttassák oda, hogy egyáltalán élni jogaikkal, sok információs irodának, érni civil szervezetnek kell segítségükre lenéség van jogharmonizációra. Erdemes megaz Európai Unió jogrendszerét, mert a hátyzetű csoportok védelmében nagyobb gya-

korlatuk van és kidolgozottabb a szabályozás, mint nálunk. Nem azt jelenti ez, hogy minden megfontolás nélkül alkalmazkodniuk kellene az EU jogrendszeréhez. A jogharmonizáció éppen azért halad viszonylag lassan, mert a magyar joganyag – mindenekelőtt az esetjog – aprólékos áttekintést igényel a „sérülékeny csoportok” sajátos szempontjainak mérlegelésével.

A Btk. módosításának csak akkor van értelme, ha egy több szinten és több szereplővel folytatott „játssza” menetében jön létre. Ebben a kormányzatnak, a civil szervezeteknek, a human szakembereknek és nem utolsósorban az érintetteknek, az erőszakot elkövetőknek és elszenvedőknek egyaránt szerep jut.

És mivel emberi jogok sérülnek, ha áldozatokat emlegetünk, nem nevezhetjük meg kizárólag a nőket, még akkor sem, ha a családon belül elkövetett fizikai erőszak az esetek túlnyomó többségében nők ellen irányul. Törvényes védelem és intézményes védelem valamennyi formája megilleti a férfiakat is. Mindezen megvalósítása bonyolult és lassú folyamat. Ez nem jelentheti azt, hogy eleve el kellene utasítani a törvényi szintű megoldási kísérleteket, legyen azok szintere akár az oly misztikusnak feltételezett családi szféra.

Az is előrelépés, hogy a tabukról beszélhetünk, és ábrándozunk egy olyan világról, amely elutasítja az erőszak minden formáját, bárki ellen irányul is.

Dr. Lévai Katalin
Egyenlő Esélyek Titkársága